

HAVEGLÆDER

— sommer 2018 —

Terrassehaven med
flerårige stauder

H. M. Dronningens
årstidshave på
Fredensborg Slot

Sommerens
flotte hortensia

Duftende roser til sommerbuketten

Få en quickguide til, hvordan du lykkes med roser.

Indhold

4 Sommerens gøremål

Det er tid til at høste køkkenhavens grøntsager, frugthavens bær og buketter fra staudef- og rosenbedet. Gødning skal gives til rododendronbedet, og du skal huske at binde slyngroserne op. Hækken skal klippes, græsset slås og så er der fuld fart på planterne i drivhuset. Sommeren er fyldt med masser af hyggelige gøremål i din have.

8 Dronningens årstidshave

I forbindelse med H. M. Dronningens 75 års fødselsdag blev det muligt at omlægge en gammel staudefhave i den Reserverede Have på Fredensborg Slot. Haveglæder har været på besøg og har talt med landskabsarkitekt Christine Waage Rasmussen, der sammen med H. M. Dronningen har tegnet den nye årstidshave.

12 Terrassehaven med flerårige stauder

Kunne du tænke dig at bryde med de traditionelle sommerblomster til krukkerne, så er der her nogle gode bud på, hvilke stauder du med fordel kan plante i sommerens krukker.

16 Smukke og dejligt duftende roser til sommerbuketten

Vi vil så gerne lykkes med roser i haven, og der er gode råd - samt forslag til dejligt duftende bedroser, historiske roser og slyngroser - klar på disse sider.

20 Samsøs bedste kartoffelmad

Hvert år konkurrerer Samsøs restauranter om trofæet og æren for at have tilberedt øens bedste kartoffelmad. Se de flotte madder og lad dig inspirere til din helt egen mad med årstidens friske kartofler.

22 Sommerens flotteste hortensia

Frodige blomsterrige buske i mange farver og former gør fortsat hortensia populære. Hvordan er det nu, man får blå blomster? Hvornår skal man beskære dem? Læs det her og se nogle af de mange sorter, som havecentre tilbyder.

28 Festfyrværkeri med raketblomster

Gule og orange farver er så småt ved at finde vej til havernes blomsterbede, og de nye sorter af raketblomster er særdeles blomsterrige og længeblomstrende.

30 Sommercocktails med ingredienser fra egen have

De lyse sommeraftener lægger op til servering af drinks på terrassen. Her kan krydderurter, agurker, bær og spiselige blomster bidrage til eksotiske og flotte drinks.

22

20

28

30

12

8

Velkommen til Haveglæder

Magasinet som giver inspiration, viden og løsninger til haven - tilsat et lille drys af noget eventyrligt.

Så er det sommer. Egentlig har det været det i hele maj måned, der bød på solskin og høje temperaturer. Alligevel er midsommer stadig noget helt specielt. Det er ikke kun de lyse nætter. Det er alt det, der følger med. De første nye kartofler fra egen have. Ærter, gulerødder på størrelse med en lillefinger og kruspersille. Ingredienser som sammen med et stykke kalvekød kan laves til den herlige sommerret – kalvefrikassé; efterfulgt af jordbær med fløde – det er sommermad. Og så er der duftene. Duften af pæoner. Senere af Lathyrus, lavendel og rose. For mig er disse dufte essensen af sommerens blomsterdufte i haven og stuen. Hov, jeg glemte en – hyldeblomsten, hvis man har den i haven. Hvis ikke, så tag ud i naturen og snus duften af hylde og andre blomster ind, og tag en kurvfuld hyldeblomster med hjem til at lave den herligste hyldedrik af.

Her i juni er der endnu en del gøremål i haven. Et nyt hold ærter, valske bønner og salat skal såes, og jorden er blevet varm nok til at så stang- og buskbønner og drueagurker. Drivhuset skal ses efter for mulige skadegørere, og så skal der vandes, gødes og luges.

Følger man reglerne, skal hækken klippes inden Skt. Hans. Det får jeg ikke altid gjort, og der er delte meninger om, hvad det rigtige tidspunkt er. Inden vi sidste år spenderede penge på en semiprof Stihl batteri-hækkeklipper, klippede jeg kun hæk én gang om sommeren - sommetider først omkring august. Mest fordi jeg slæbte rundt på 4x25 meter ledning for at nå rundt i haven. Temmelig besværligt og med risiko for en klippet ledning – og det er sket. Ulempen ved kun at klippe hækken én gang sent på sommeren er mængden af hæk-afklip. Det er egentlig ikke det at klippe hækken, der er besværligt. Det kan jeg faktisk godt lide. Det er hækafklippet, der skal fjernes. Så efter sidste år, hvor jeg klippede hæk tidligt til Skt. Hans, og jo jeg huskede at kigge efter fugleredder, så studsede jeg hækken igen i sensommeren. På denne måde følte arbejdet med at fjerne hækaffald mere overskueligt, eller måske var årsagen blot den, at hækklipperen var ny og ledningsløs. Sådan er det jo med alt nyt legetøj; det er sjovest i starten. Juni er også måneden, hvor vi fejrer far på grundlovsdag den 5. juni, som er det nærmeste vi kommer en dansk nationaldag. I sidste måned fejrede vi mor på Mors Dag, den 2. søndag i maj. Mors Dag er kendt og husket. Fars Dag har haft svært ved at blive etableret. Oprindeligt var det d.19. juni. Så blev den flyttet til den 2. søndag i november, (her afholder de andre nordiske lande stadig fars dag), men i slutningen af 1950'erne flyttede man i Danmark igen datoen. Denne gang til den 5. juni, som egentlig var Sonora Dodds (idékvinden bag fars dag) tanke, da det var datoen for hendes far fødselsdag. Fars Dag og Mors Dag er begge startet op i Amerika, og ønsket var at give blomster. Nelliken var egentlig tænkt som blomsten til Mors Dag, og rosen til Fars Dag. Røde som symbol på de levende, og hvide for de døde.

Rosen er et af de vigtigste symboler i litteraturen og heraldiken. Et symbol på kærlighed – både det himmelske og det jordiske. Død, fødsel og fuldkommenhed. Hvor den røde rose især symboliserer kærlighed og begær, og den hvide uskyld og renhed, men også død. Rosen er brugt i mange sammenhænge, bl.a. i broderskabet rosenkreuzerne, hvor rosen symboliserer tavsheden. Man kan også være sub rosa, under rosen, som markerer diskretion. Socialismen har den røde rose som symbol – her er det et martyrsymbol, som i den tidlige kristendom. Nogle husker måske også den fantastiske musikgruppe Savage Rose – den vilde rose, måske en henvisning til Annisettes "vilde" stemme. Man kan også hedde noget så smukt som Rose, og når navnet Rose kombineres med stemme, og dermed vokalmusik, så kan man en sommeraften søge efter Sebastians Rose på youtube – og blive berørt af stemme, melodi og tekst. Prøv det!

Per Boisen Andersen

Per Boisen Andersen,
direktør for brancheforeningen Danske Havecentre

Haveglæder er meget mere end det magasin, du læser nu...

Det er også WWW.HAVEGLÆDER.DK, hvor du kan blive endnu mere inspireret. Søg på artikler og videoer om emner, du gerne vil vide mere om. Her kan du også finde informationer om tusindvis af planter til haven, terrassen og altankassen. Du kan også melde dig til vores nyhedsbrev, hvor du får aktuelle tips og gode råd til havens gøremål – helt gratis.

Med dette ønsker vi at din Haveglæde vil vokse og dine drømme gå i opfyldelse.

Følg os på

Udgiver www.danskehavecentre.dk

Fotos GAP Photos Ltd, England,
Flora Info (PBA), Hortus Advising,
Colourbox.dk, Fotolia

Tekst Hortusadvising.dk ved
Marianne Bachmann Andersen

Layout/tryk Grafisk Produktion Odense,
www.gpo.dk

ISSN 2245-8190

ISSN 2245-8204 (online)

Det kan du plante/så ...

GARTNERTIPS

Når de gamle planter fjernes fra krukken, så dyk rigelig dybt ned i krukken, så du får så mange af de gamle rødder med, som muligt. Er det en stor krukke, behøver du ikke at tømme den helt. Jorden, der er tilbage i krukken, skal virke frisk og være uden rod- og planterester.

KRUKKERNES MAKE OVER

Når årstiden skifter fra forår til sommer, så skal krukkerne friskes op. De slidte forårsblomster kan med fordel udskiftes med sprudlende sommerblomster, der kun venter på at komme i krukken. Lynhurtigt kvitterer de med et stort antal flotte blomster. Du får ekstra mange flotte blomster, hvis du tilfører gødningstabletter eller vander med flydende gødning.

NYE FORSYNINGER AF SALAT

Inden sommerferien for alvor indtræffer, så er det en rigtig god idé at plante nye salatplanter. Måske er der plads, hvor der allerede har stået salat, ellers er kartoffelbedet måske ved at levne et par kvadratmeter? Brug enten dine egne så- og prikplanter, eller køb en bakke i dit havecenter. Til august vil der så igen være friske forsyninger.

ROTATION I JORDBÆRBEDET

Når de sidste jordbær er plukket og spist eller lagt i fryseren, så skal planterne restituere. Jordbærplanter har desværre en tendens til at blive syge i rødderne, så du bør hvert år udskifte 1/3 af dit bed med planter, du køber i dit havecenter. Fjern derfor de ældste rækker. Jorden kan du lade hvile til næste års salat, bønner eller rødbeder. Plant nye friske planter i jord, der ikke har været jordbær i de seneste 6 – 7 år.

Det kan du høste ...

BÆRHAVEN

Sommer er højsæson i bærhaven. Jordbærrene modner som de første, men snart følger ribs, hindbær og stikkelsbær efter. Solbærrene skal sidde lidt længere, og hos blåbærrene afhænger det meget af, hvilke sorter, du har plantet.

DRIVHUSET

Agurkerne er i fuld vækst, og fra midten af sommer kan du høste de første solmodne tomater. Peber og chili er også godt på vej, og fra slutningen af juli er der også valuta for alle pengene på disse planter.

ROSENBEDET

En romantisk rosenbuket fra egen have er den ultimative værtinde-gave, når du er inviteret til sommermiddag på terrassen.

STAUBEDEDET

Det bugner med de smukkeste blomster i stauvedet. Et stort antal af stauderne har nemlig deres blomstringstid fra midten af juni og frem til august. Vær ikke bange for at klippe mange buketter, når du blot altid sørger for, at der er grønne blade tilbage på planten. Georginerne står måske i skærehaven, men mange planter dem ud sammen med sommerblomster og stauder. Husk at klippe masser af georginebuketter, så de fortsat danner nye blomster. Det samme gælder for ærteblomster, der nærmest går i stå, hvis du ikke løbende sørger for at klippe blomsterne af.

KØKKENHAVEN

- Kartoflerne er nu store nok til høst. Har du lagt tidlige sorter, middeltidlige sorter og sene sorter, kan du strække sæsonen over en længere periode.
- Salaten er klar til dagens måltider, og den kan toppes med grønt fra krydderurtebedet.
- Tynd ud i rækkerne med rødbeder, gulerødder, pastinak og persillerod. Du kan nyde babyrødderne til dit aftensmåltid.
- På sidste års lagte hvidløg punkterer toppen, og de er klar til høst og tørring.
- Spinat høstes inden den går i blomsterstok. Vent med at så et nyt hold til slutningen af august.
- Ærterne, som er sået for rigtig lang tid siden, er endelig klar til høst.
- Har du sået sommerblomster, skal du endelig klippe buketter – det får de fleste til at danne nye blomster.
- Fra slutningen af sommer, er bønnerne klar til høst.

GARTNERTIPS

Husk at lægge insektnet over dine kålplanter, så kålsommerfuglen ikke kan komme ind og lægge sine æg. Æggene er uskyldige, men udvikler sig til myriader af larver, som æder alle bladene.

Det skal du gøde ...

ROSENBEDET

Fra midten af juni måned starter de første roser deres blomstring. Vi har allerede gødet planterne et par gange, men hen over sommeren er det vigtigt at fortsætte gødskningen, så planternes immunforsvar er helt i top, og bladene dermed holdes friske og grønne. Brug rosengødning fra dit havecenter. Anvend eventuelt bladgødning samtidig - det booster planterne ekstra.

RODODENDRON

Alle rododendronplanter har godt af at få tildelt gødning fra midten af juni måned, når blomstringen er overstået, og de nye skud dannes.

DRIVHUSET

Der er fuld fart på tomater, agurker, chili, peber og auberginer. Planterne skal præstere meget og har brug for rigtig meget vand, men også gødning. Ved hver vanding skal du tilføje en lille mængde flydende gødning. Det gælder, når du dyrker i jorden eller i kapillær-kasser - men også hvis du har dem i højbede, krukker eller andre beholdere. Anvender du selvvandingsystemer, skal du også gøde hver gang, du fylder beholderne op.

GRÆSPLÆNEN

I august måned gødes plænen med 3 kg naturgødning pr. 100 m². En velgødet græsplæne er tættere, grønnere og derved mindskes mosvækst.

Det skal du binde op...

STAUDERNE

De allerhøjeste stauder står nu fuldt udvoksede og indleder deres flotte blomstring. Mange stauder formår at klare næsten hvilken som helst sommerstorm eller regnskyl, men der er også nogle, som ynder at få lidt støtte. Meget afhænger af havens læ, men hold godt øje med planten og bind evt. en snor om, sæt staudestativ ved, eller brug nogle smågrene som støtte.

FRUGTHAVEN

Hindbærstænglerne tynges af modne frugter og skal løbende tilses, så de ikke vælter om og knækker. Det samme gælder for brombærgrene, som langsomt, men sikkert, danner store flotte bær, der helst skal nå at modne fuldstændigt.

ROSERNE

Slyng- og klatreroser skyder med kraftige bundskud, som du skal binde op, så de dels vokser der, hvor du vil have dem hen, dels beskyttes mod at blive ødelagt af kraftige vinde. Det er disse skud, der fornyer dine roser - så pas godt på dem.

Det skal du beskære ...

JORDBÆRBEDET

Fra slutningen af juli og ind i august vælter det frem med en masse skud – udløbere. Jordbærplanterne danner naturligt nye planter, men vi vil gerne dyrke moderplanten, hvor de flotteste bær dannes. Klip derfor alle udløbere af. Velvidende at de mange skud kan danne grundlag for en ny produktion af planter, så bør du altid plante sygdomskontrollerede jordbærplanter i din have – dem finder du i dit havecenter.

FRUGTHAVEN

I slutningen af juni måned, når æbletræerne og pæretræerne har smidt de frugter, der ikke er bestøvet, kan du med fordel tynde ud i frugten. Det er især vigtigt for yngre træer, der aldrig bør bære mere end 50 frugter. Når du tynder frugten, opnår du flottere, større og mere sunde frugter.

KLIPPE HÆK

Bevar formen og kompakheden ved årligt at klippe din hæk. Klipper du allerede før Sankthans, skal du måske klippe igen sidst i august. Venter du til midten af juli måned, kan du måske nøjes med én gang.

GARTNER-TIPS

Har du en nyplantet hæk, der endnu ikke har nået fuld højde, skal den ikke klippes – højst studsес lidt på siderne!

GARTNERTIPS

Klip agurkeplantens sideskud af efter andet blomster-/bladhjørne. Tomatplanterne danner tomater og skal bruge en masse energi på det. Sørg hele tiden for, at alle sideskud standses, så planten får allokert kræfterne det rigtige sted hen.

DRIVHUSET

Varmen får alle planterne i drivhuset til at vokse kraftigt til. Agurkeplanterne danner en masse sideskud, som du sagtens kan få frugter på, men du bliver nødt til at finde saksen frem, hvis du ikke vil skabe en hel jungle!

I drivhuset vokser vinranken også lystigt. Her skal du løbende beskære 1 – 2 blade efter hver vindrueklase.

GRÆSPÆNEN

Klippes hver uge, og du kan godt justere klippehøjden til at være lav.

VISNE BLOMSTER

Det engelske udtryk "deadheading" er svært at oversætte til dansk, men det betyder, at man fjerner visne blomster fra planterne. Det er ikke alle planter, der er gode til at "rense sig selv", så når du hjælper til, får du først og fremmest flottere planter; men du hjælper dem også med at danne nye blomster. Det er især pelargonier, georginer, rododendron (yngre eksemplarer), roser og nogle af sommerblomsterne, som kvitterer for dit arbejde.

- Fredensborg Slot ligger ved Esrum Sø i Fredensborg.
- Fra 1. juli – 12. august er der åbent i Den Reservede Have fra 9 – 17. Man kan desuden købe billet til rundvisning.
- Den offentlige del af Fredensborg Slotshave er åben året rundt.

Dronningens årstidshave

Frederik 4. byggede flere slotte

Skruer vi tiden godt 300 år tilbage, så har vi en ung kronprins, der rejste ud i Europa på dannelsesrejse. Her imponeredes han over bygningskunst og havearkitektur. Det er Frederik 4., der lod Frederiksberg Slot opføre fra 1699 - og senere; i 1720 påbegyndtes byggeriet af Fredensborg Slot. På det tidspunkt levede vi i Enevælden (1660 – 1849), hvor kongen var både lovgiver, regent og dommer. Frederik 4. beskrives som en konge, der havde overordentlig travlt med både stort og småt; men også som kongen, der led store tab i Den store Nordiske Krig.

Enevælden ophørte, men haverne forblev

Da enevælden skulle afvikles, blev ønsket om at bevare slotshaverne for eftertiden fremsat. Det besluttedes, at staten skulle overtage haveanlæggene, så havekunsten fortsat kunne udvikles. Anlæggene blev offentligt tilgængelige, og i dag er haverne, for de flestes vedkommende, fredet efter naturfredningsloven; så Danmarks befolkning har mulighed for at opleve 400 års udvikling

i dansk havekunst. Desuden kan de slippe væk fra hverdagens stress og trafiklarm i de tætbebyggede byområder.

Fredensborg Slots Reservede Have

HAVEGLÆDER har været på besøg i Fredensborg Slots have, hvor der i 2016 blev

lavet et helt nyt haveanlæg i det, der kaldes Den Reservede Have. Til Fredensborg Slot hører der ca. 120 ha, hvoraf de godt 14 ha er Den Reservede Have.

Der er 10 forskellige hovedpunkter i den reservede have:

- *Marmorhaven* er anlagt i barok stil med små italienske skulpturer. Marmorhaven

er fra midten af 1700-tallet og har stort set bevaret sin oprindelige form.

- *Menageriøen* blev i sin tid brugt til at holde eksotiske dyr på, men i dag er øen fyldt med roser. I midten står skulpturen Flora. Hver sommer flyttes 250 år gamle myrter fra Orangeriet ud på Menageriøen.
- *Det ægte Tulipantræ* er omkring 200 år gammelt og blomstrer i juli med meget smukke gulgrønne blomster. Ved siden af står et flot ambratræ.
- *Egealléen* er mere end 300 år gammel og stammer fra ejendommen Østrup, som i sin tid var ejet af Frederik 2. Det var Østrup, som Frederik 4. overtog og byggede til med slot og haveanlæg.
- *Sneglebakken* er en lille labyrint af buksbom, som snor sig som et sneglehus mod udsigtspunktet på bakkens top.
- *Orangeriet* er fyldt med middelhavsplanter og planter, der knytter sig til havens barokperiode. Her opbevares bl.a. de værdifulde myrter. Orangeriet er opført i 1996 med regentparrets aktive medvirken.
- *Spejlbassin* og baljeplanter står foran Orangeriet med retning mod urtehaven.

Her kan man opleve laurbær, afrikanske liljer, citrusplanter og figner, der står i flotte baljer og Versailleskasser.

- *Urtehaven* fik en omfattende renovering, da Orangeriet blev bygget, og fremstår som en have efter baroktidens formsprog.
- *Rosenhaven* blev genskabt, da H. M. Dronningen fyldte 70 år. Her finder du både historiske og moderne roser.
- *Staudebedet* på 1000 m² var indtil 2016 et frodigt område af haven efter engelsk forbillede. Både Dronning Ingrid og Dronningen havde sat deres præg på området, der fremstod meget uhøjtideligt. Det er dette staudebed, som er renoveret og lavet om til Årstidshaven.

Dronningens Årstidshave

Da Majestæten fyldte 75 år, ønskede en række fonde, organisationer og private at bidrage til anlæggelsen af en ny staudehave. Den tidligere store staudehave var blevet vanskelig at holde, da især skvalderkål og andet rod ukrudt havde fundet vej.

Prins Henrik har lavet denne bronzeskulptur

Når man kigger i gamle optegnelser fra haven tilbage i 1700-tallet, var der faktisk opført et stort fasangårdsanlæg med en bygning i midten og hegninger til fasaner rundt om. Fasangården blev nedlagt i 1841. Det var herfra inspirationen til den nye staudehave kom – de fire fasanindhegninger udgør i dag de fire årstider, og i midten står en smuk bronzefigur skabt af Prins Henrik.

Dronningens og landskabsarkitektens have

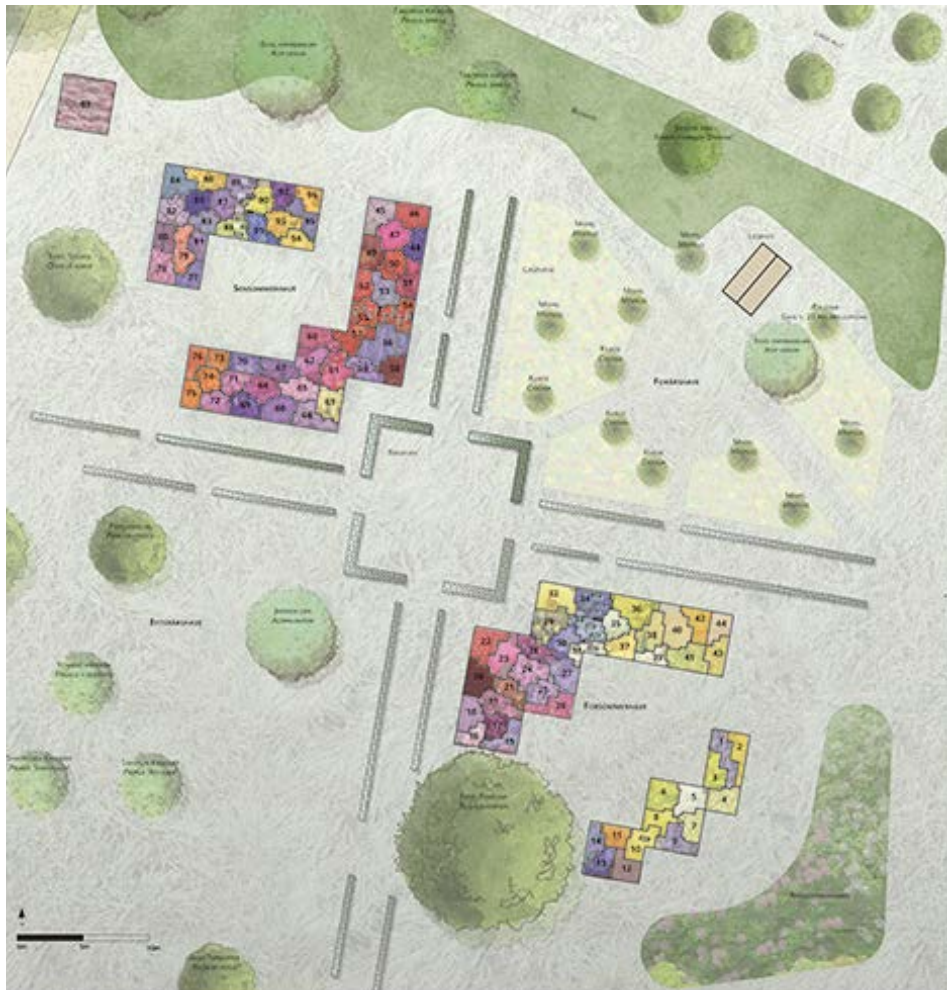
Landskabsarkitekt Christine Waage Rasmussen viser os det nye anlæg. "Jeg har haft fornøjelsen af at tale med Dronningen om, hvilke blomster hun ønskede i den nye have. Vi har også sammen tegnet de fire haver, og opdelingen med bøgehække er Majestætens ønske", forklarer Christine. Dron-

ningens interesse for farver og former kan ses i de flotte staudebede; og der er brugt mange kræfter på at få især farvesammensætningen rigtig.

Havens fire dele er rammet ind med bøgehække. De er alle plantet som færdighække – altså planter, der er produceret i planteskolen som færdige planter. Sammen med plantningen etablerede man et mindre vandingsanlæg med siveslanger, så hækken ikke tørrer ud. Christines landskabsarkitektbaggrund understreges af de passager, der flere steder er i hækken. De er ikke tilfældigt valgt, men valgt, så man får en ekstra oplevelse ved at bevæge sig fra det ene rum til det andet.

Dertil kommer selve driften af den nye have. Der er lagt mange overvejelser i, hvordan man letter driften til så stort et haveanlæg. De fem meter brede bede er anlagt, så der er græs hele vejen rundt. Man kan derfor lettere slå græsset og kommer også nemmere til hækken. Bedene er desuden plantet så tæt, at der ikke opstår sort jord. Den metode letter lugearbejdet væsentligt. Stisystemet, der er opført med det barokke snit, er lagt med ølandssten, hvori der er mange fossiler. Fliserne er lagt ned i niveau, så græsset kan slås henover dem. Gartnerne fører dagbog, så man hele tiden finder de rigtige tidspunkter til at klippe frøstande af, gøde, sætte bøgeris som støtte m.m.

Spændende træer med flot efterårsløv

- Humlebøg
- Nyssa
- Tupelotræ
- Papegøjetræ
- Japansk kirsebær

Forårshaven

Her blomstrer mispler og kvæder i en fin lille lund, hvor græsplænen kun slås i et mindre omfang for at beskytte de mange påske- og pinseliljer samt vilde tulipaner. Forårshaven ligger foran det gamle legehuse.

Forsommerhaven

Her er staudernes farver lyse og lette. Masser af gule, rosa og lilla farver i forholdsvist store blomster. Iris, pæoner, lupiner, vortemælk, dagliljer, lungeurt, nellikerod, løvefod, løjtnantshjerte og storkenæb er komponeret i et farvespekter, der både symboliserer det fine spæde forår og samtidig sprælsk leger med kontrastfarver.

Sensommerhaven

Blomstringen i sensommerhaven er timet, så der er masser af blomster, når Dronningen er tilbage på Fredensborg Slot efter sin sommerpause. Bedene er plantet til med stauder, der har kraftige, men også varme farver. Sensommerens staudefod tyvstarter i foråret med tulipaner, som det hollandske kongepar har foræret Dronningen. Når tulipanerne er afblomstrede, så plantes felterne til med georginer og sommerblomster. I sensommerhaven kan man bl.a. nyde disse stauder: Stjerneskaerm, ridderspore, dagliljer, blåhat, purpursolhat, montbretia, solbrud, jernurt, stenurt, violfrø-

stjerne, høstfloks, staudesalvie, asters, virginisk ærenpris, anisisop, gyldenris, røllike, katteurt og mandstro.

Efterårshaven

Når sensommerens staudefod toner ud, så kan man nyde efterårshavens træer. Her er der plantet otte forskellige træer med særlig flot efterårsløv:

- Humlebøg, *Ostrya carpinifolia*, der får gyldengult efterårsløv
- Papegøjetræ, *Parrotia persica*, der farves i stærke orange, gule og rødviolette farver
- Japansk løn, *Acer palmatum 'Autumn Red'*, der har stærkt røde løvfarver
- Tupelotræ, *Nyssa sylvatica*, der slutter året med stærkt gule bladfarver og blå bær
- Sort valnød, *Juglans nigra*, med gule høstfarver
- Tre japanske kirsebærssorter, *Prunus 'Yedoensis'*, *Prunus 'Accolade'* og *Prunus 'Shirofugen'*, der alle får meget smukke høstfarver. De blomstrer i det tidlige forår med hvide og rosa blomster.

Sådan forvandlede en "gammel" staudefod til et nyt anlæg

Først og fremmest skulle alle de gamle stauder fjernes. Derefter fjernede man 40 cm af

- I haven er der plantet ca. 6.000 stauder og lagt mere end 10.000 løg.
- Det er landskabsarkitekt Marie-Louise Wanscher, der har bistået som projekterende landskabsarkitekt.
- Anlægsarbejdet startede i efteråret 2015 og blev færdiggjort foråret 2016. I juli måned blev haven åbnet for publikum.
- Den nye Årstidshave er planlagt i et tæt samarbejde med Dronningen; Skælskør Anlæggsgartnere har anlagt haven og medarbejdere fra Slotte og Kulturejendomme har plantet stauderne.
- Anlægget er finansieret af en lang række donationer fra bl.a. Folketinget, Fredensborg Kommune og en lang række organisationer og privatpersoner.

topjorden, der mange steder var fyldt med rodukrudd som skvalderkål.

Tegningen af det nye bed blev lavet, og nu kunne man afsætte de nye bede med målestokke og snore. Den manglende topjorden blev erstattet af ukrudtsfrit harpet muld.

Landskabsarkitektens råd

- start i det små og vælg få og gode stauder
- vær omhyggelig med jordarbejdet, inden du planter
- vand i forbindelse med plantningen – også selvom det er regnvejrl
- plant tæt og brug gerne stauder i store potter
- vanding betyder rigtig meget for det endelige resultat
- leg med kontraster i farver, blad- og blomsterformer

Flere og flere søger mod byerne, og nogle finansfolk mener faktisk, at over 90% af den danske befolkning vil bo i byer med >5000 indbyggere i år 2050. Der er ikke noget nyt i den udvikling, for den har været der i mange år, men den øgede mængde af mennesker i byerne kan mærkes og modtrækket er at finde små oaser, hvori man kan slappe af fra hverdagens stress og jag.

Her kommer terrasselivet ind i billedet. Alle trendforskere har fokus på udelivet i byerne, og det skal indeholde masser af planter, hvilket vi gerne vil være med til at inspirere til.

På disse sider får du tips og gode idéer til flerårige planter på terrassen. Det vil sige planter, der ikke skal skiftes hvert år, men som overvintrer og skyder igen året efter.

Terrassehaven med flerårige stauder

Plantning

- Brug altid en krukkeuld i god kvalitet.
- Fyld beholderens bund med ca. 5 cm drænlag (lecanødder eller potteskår)
- Fyld krukkeuld ca. halvt op i krukken
- Fordel gødningstabletter
- Fjern plastikpotterne og placér planterne
- Fyld omhyggeligt op med krukkeuld mellem planterne
- Vand grundigt til

Placering

Sæt nu dine krukker og trug så du indretter terrassen hyggeligt. Er der meget sol, og dermed risiko for kraftig udtørring, så vælg planter fra listen "Tørketålende stauder".

Vand og gødning

Dine planter er afhængige af at få både vand og gødning. Har du allerede tilført gødningstabletter, skal du ikke gøde yderligere. Vandingen kan du ikke udføre på forhånd, men der findes krukker og trug med et vandreservoir i bunden. Vælger du sådan en model, så vil der gå længere tid mellem vandingerne.

Overvintring

Stauder kan godt overvintr i beholderne, men det er en god idé at løfte dem op fra terrassens gulv, så de kan komme af med den ekstra nedbør, som vi ofte får om vinteren. Der findes såkaldte krukkefødder netop til dette.

Når foråret melder sin ankomst, vil planterne igen begynde at skyde, og så er tiden kommet, hvor du skal klippe de visne toppe ned.

Husk at tilføre nye gødningstabletter til år to i samme beholder.

GARTNERTIPS

Flyt krukker og trug ind i skyggen, hvis du er væk hjemmefra i længere tid. I skyggen vil fordampningen være mindre og derved mindskes vandbehovet. Undlad at sætte krukkerne under udhæng – så snyder du dem for at blive vandet, når det regner.

Alunrod

Afrikansk skærmilje

Flere undersøgelser viser, at øget biodiversitet i bynære områder sikrer god livskvalitet.

Blåkant

Terrassehaven

Selv på de mindste terrasser og balkoner kan man tilplante krukker og trug med masser af dejlige stauder og derved højne livskvaliteten. Om du bor i byen og har meget begrænset plads, eller du bor i hus med have, så kan du bl.a. vælge mellem planterne på denne liste.

Dansk og latinsk navn	Blomsterfarve	Blomstringstid	Højde cm	Lysforhold
Afrikansk skærmilje, <i>Agapanthus</i>	Hvid, blå	Juni-september	70-100	○
Alunrod, <i>Heuchera</i>	Rød, rosa, gulgrøn	Juni-august	40-60	○●
Bjergmynte, <i>Calamintha nepeta</i>	Hvid	Juli-september	60	○
Blåkant, <i>Nepeta fassenii</i>	Blå	Juni-september	30-80	○
Bronzefennikel, <i>Foeniculum vulg.</i>	Gul	Juli-august	100	○
Citrontimian, <i>Thymus x citriodorus</i>	Rosa	Juni-august	10	○
Daglili, <i>Hemerocallis</i>	Flere	Juni-september	40-100	○●
Funkia, <i>Hosta</i>	Lilla, hvid	Juli-september	30-100	○●
Krybeklokke, <i>Campanula portenschlagiana</i>	Blå, hvid	Juni-september	10-20	○
Krybende sølvbynke, <i>Artemisia schm.</i>	Hvid	Juni-juli	25	○
Kæmpestenbræk, <i>Bergenia</i>	Rød, rosa, hvid	April-maj	30-50	○●
Lav storkenæb, <i>Geranium cinereum</i>	Hvid, rosa, violet	Maj-juli	15	○
Lavendel, <i>Lavandula angustifolia</i>	Blå, rosa, hvid	Juli-august	30-60	○
Løvefod, <i>Alchemilla</i>	Gulgrøn	Juni-juli	40	○●
Pudefloks, <i>Phlox douglasii/subulata</i>	Flere	Maj-juni	10	○
Purpursolhat, <i>Echinacea</i> i sorter	Flere	Juli - september	50-100	○
Skønhedsøje, <i>Coreopsis</i>	Gul	Juni-september	20-50	○
Staudesalvie, <i>Salvia nemerosa</i>	Hvid, rosa, blå	Juni-september	30-60	○
Stenurt, <i>Sedum</i> flere arter	Rosa, gul, hvid, rød	Juni-september	10-60	○
Timian, <i>Thymus serpyllum</i>	Rosa, hvid, rød	Juni-august	5	○

Duftende stauder

Ønsker du at prikke til sanserne, så skal du vælge de duftende stauder til din terrasse. Flere af dem tilhører kategorien krydderurter og kan bidrage til salaten og kødet på grillen. Det er ikke altid blomster, der dufter – mange af staudernes blade dufter dejligt ved let berøring. Her får du et bud på 20 forskellige duftende stauder, som sagtens kan trives i krukker og trug på terrassen.

Spiselige blomster

Husk også at du kan spise flere af blomsterne fra stauderne. Det drejer sig bl.a. om blomsterne fra:

- Dagliljer, asters, høstfloks og violer

Krydderurternes blomster

- Rosmarin, timian, sødskærm, kryddersalvie og mynte.

Dansk og latinsk navn	Blomsterfarve	Blomstringstid	Højde cm	Lysforhold
Anisisop, <i>Agastache</i>	Blållilla	Juli-september	70	○
Bjergmynte, <i>Calamintha nepeta</i>	Hvid	Juli-september	60	○
Citronmelisse, <i>Melissa off.</i>	Hvid	Juni-august	50	○
Citrontimian, <i>Thymus x citriodorus</i>	Rosa	Juni-august	10	○
Fjernellike, <i>Dianthus plumarius</i>	Rosa, rød, hvid	Maj-juni	20	○
Funkia, <i>Hosta enkelte sorter</i>	Lilla, hvid	Juli-september	30-100	○●
Høstfloks, <i>Phlox paniculata</i>	Flere	Juli-september	40-100	○
Isop, <i>Hyssopus off.</i>	Blå, rosa	Juli-august	50	○
Kryddersalvie, <i>Salvia off.</i>	Blå, hvid, rosa	Juni-august	30-60	○
Lavendel, <i>Lavandula angustifolia</i>	Blå, rosa, hvid	Juli-august	30-60	○
Malurt, <i>Artemisia absinthium</i>	Gul	Juli-september	100	○
Moskus katost, <i>Malva mocharata</i>	Rosa, hvid	Juni-september	60	○
Mynte, <i>Mentha i sorter</i>	Rosa, lilla, hvid	Juni-september	10-80	○
Natviol, <i>Hesperis</i>	Hvid, blå	Maj-juli	60-80	○●
Rosenskovmærke, <i>Phuopsis</i>	Rosa	Juni-august	20	○●
Rosmarin, <i>Rosmarinus</i>	Blållilla	Maj-september	70	○
Silkepæon, <i>Paeonia lactiflora</i>	Flere	Maj-juni	50-100	○
Skovmærke, <i>Galium</i>	Hvid	April-maj	20	○●
Storrodet storkenæb, <i>Geranium macr.</i>	Hvid, rosa	Maj-juli	20-40	○●
Sødskærm, <i>Myrrhis</i>	Hvid	Juni-juli	100	○●

Lammeøre

Sæbeurt

Tidselkugle

PS

Når planter er tørketålende, betyder det, at de kan tåle at tørre meget mere ud end andre planter. Det betyder ikke, at de kan leve UDEN vand. Tørketålende planter SKAL vandes!

De tørketålende

Det kan være en udfordring at få vandet planterne godt nok. Har du erfaring med, at din terrasse godt kan blive meget varm, så skal du vælge stauder fra denne liste – de er nemlig mere tørketålende. Spørg endelig din gartner i dit havecenter, hvorvidt de stauder, som du allerhelst vil plante, også er tørketålende.

Dansk og latinsk navn	Blomsterfarve	Blomstringstid	Højde cm	Lysforhold
Alpehavre, <i>Helictotrichon</i>	Gul	Juli-august	110	○
Bitterrod, <i>Lewisia</i>	Flere	Maj-juni	15-25	○
Blåaks, <i>Sesleria</i>	Sortblå	Juni-juli	30	○
Fjergæs, <i>Stipa</i> i sorter	Hvidlig	Juni-august	60-180	○
Flerårig hør, <i>Linum perenne</i>	Lyseblå, hvid	Juni-august	40	○
Husløg, <i>Sempervivum</i> flere sorter	Rosa, gul, hvid, rød	Juni-juli	10	○
Høstlimurt, <i>Silene schafta</i>	Rosa	August-september	15	○
Kongelys, <i>Verbascum</i>	Gul	Juli-august	120	○
Kortlæbe, <i>Teuchrium</i>	Rosa	Juni-september	20	○
Lammeøre, <i>Stachys</i>	Rosa	Juli-august	15-25	○
Løvehale, <i>Phlomis russeliana</i>	Gul	Juni-august	80	○
Prydtimian, <i>Thymus praecox</i>	Rosa, hvid, rød	Juni-august	5	○
Raketblomst, <i>Kniphofia</i>	Flere	Juni-september	50-100	○
Sandvåner, <i>Arenaria montana</i>	Hvid	Maj-juni	10	○
Soløje, <i>Helianthemum</i>	Flere	Maj-juli	10-20	○
Sommerasters, <i>Aster amellus</i>	Blå, lilla, hvid, rosa	August-september	50-70	○
Sæbeurt, <i>Saponaria</i>	Rosa	Maj-juli	20	○
Tidselkugle, <i>Echinops ritro</i>	Blålilla	Juli-september	80	○
Vintersar, <i>Satureja montana</i>	Hvid	Juli-september	30	○
Ærenpris, <i>Veronica spicata</i>	Blålilla	Juni-juli	40	○

Smukke og dejligt duftende roser til sommerbuketten

Sommer med sol og dejlig varme tilsat en dejlig buket roser med duft – hvem drømmer ikke om det? En lun dag i haven i skyggen af et træ – måske i hængekøjen, hvor en svag brise sender duften af roserne forbi. Små sysler med saks og kurv, hvor de smukke roser bliver plukket til buketter – store og små. At finde den rette vase og det rigtige sted at stille vasen. At indrette et

område, hvor både roser, havemøbler og nips bliver til en god stemning.

Drømmer du også om at kunne dyrke dine egne duftende roser?

En tur i havecentret med borde fyldte med pottede rosenbuske i så mange sorter, at man bliver helt forpustet af at skulle vælge. Der har du måske også stået og nær-

mest givet op? Hjemme i haven kan der godt findes plads til roserne i et af havens bede, men kan de også klare sig i en potte? Findes der også velegnede duftende slyngroser? Er det ikke svært at få roserne til at lykkes, og hvad er rigtigt og forkert? Roser i haven er både elsket og hadet. Vi kan ikke undvære dem, men de er ikke altid så nemme at få til at lykkes.

Lynguide til flotte roser i haven

1. Plant altid i frisk havejord uden store sten og rodukruddt og tilsat rosenjord
2. Placér planterne i fuld sol og med masser af luft omkring
3. Plant roserne 8-10 cm under podestedet
4. Vand grundigt i forbindelse med planningen og i tørre perioder
5. Gød med rosen-gødning omkring d. 1. i disse måneder: april, maj, juni, juli og august
6. Får planterne bladpletter, så brug en bladgødning, som forstærker bladenes immunforsvar
7. Klip de visne blomster af
8. Beskær først roserne om foråret, når forsythiabusken blomstrer

p.s.

Tag din gartner med på råd, hvis du har svært ved at træffe valget om den perfekte rose til din have

Gode rosenarter med duft

Bedroser

'Graham Thomas'

Måske en af de bedste gule roser nogensinde? Flot blankt mørkegrønt løv står flot i kontrast til de varmt gule blomster på de let buede grene. Blomstrer fra juni og til det sene efterår.

God til bede, i krukker med stativ, solitært og som slyngrose.

I 150 cm ⇨ 120 cm

Forædlet af David Austin Roser, England.

B

B

'Rhapsody in Blue'

I årevis har forældre jagtet den blåviolette farve til roser. Denne sort er måske mest "blå" i navnet, men står rigtig flot i kontrast til de sarte rosafarvede sorter. Dufter gør den med sikkerhed, og den blomstrer fra omkring 1. juli og til sent på efteråret.

God til bedet og i krukker.

I 80 cm ⇨ 80 cm

Forædlet af Cowlishaw, England.

B

'Ghita Renaissance'

En moderne buketrose med meget smukke halvfylde og dejligt duftende blomster fra juni og helt ind i efteråret. Rosen er opkaldt efter skuespilleren Ghita Nørby.

God til bedet og i krukker.

I 120 cm ⇨ 100 cm

Forædlet af Poulsen Roser.

B

B

'Jubilee Celebration'

Skøn rosenart med tæt og velforgrenet vækst. Tætfylde blomster med frugtlig duft. Farven understreger vintage-looket med sin gammelrosa farve på kronbladernes inderside, mens ydersiden har gyldne toner. Blomstrer fra juni og ind i efteråret.

God til bedet og i krukker.

I 60 cm ⇨ 60 cm

Forædlet af David Austin Roser, England.

H

'Louise Odier', mørk rosa

En særdeles god duftende rose, der blomstrer det meste af sommeren, og mere sporadisk ud på efteråret. De smukke rosa blomster er meget velformede med en firedelt midte. Er opkaldt efter en berømt ballerina fra Paris.

God i grupper, som hæk eller som lav slyngrose.

I 100 cm ⇨ 80 cm

Introduceret af Margottin, Frankrig 1851.

H

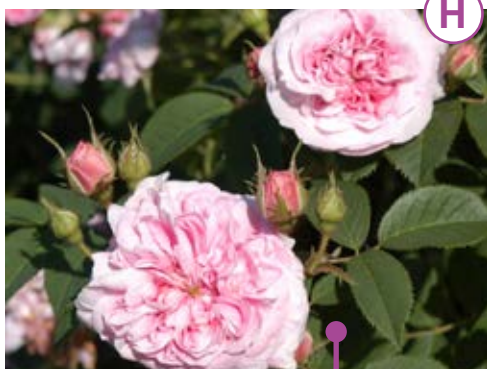
Historiske

'Dronningen af Danmark', lys rosa

Der er skruet helt op for romantikken, når man fylder en vase med "Dronningen af Danmark". De smukke roser vokser på kraftige rosenbuske hele sommeren og passer i det store hele sig selv. Sorten er opkaldt efter dronning Marie Sofie Frederikke, som var gift med kong Frederik VI. God til buskadser, hæk eller som solitær busk.

I 150 cm ⇨ 120 cm

Introduceret af Booth, Tyskland 1816.

S

'Falstaff'

Karminpurpurfarvede fyldte blomster med den dejligste duft. 'Falstaff' er ikke det, man kalder for rigt blomstrende, men præsterer i al beskedenhed en fin mængde blomster fra den starter i juni og frem til slutningen af efteråret.

God til søjler og på espalier, men klarer sig også i rosenbedet eller plantet solitært.

I 150 cm H 100 cm

Forædlet af David Austin, England.

'A Shropshire Lad'

Denne sort har meget stive og udadgående grene med flot mørkegrøn og sundt løv. De smukke fyldte roser er lyserøde med et anstrøg af abrikos og har en kraftig, men meget behagelig duft. Blomstrer fra juni og langt hen på efteråret. God til søjler og på espalier, men også som solitær rosenbusk.

I 250 cm H 200 cm

Forædlet af David Austin, England.

S

Slyngroser

S

'Aloha'

Vent til skuddene har nået 1 m og bind dem ud til vandret. Nu vil der dannes sideskud med et væld af tætfyldte rosa blomster med en dejlig kraftig duft. 'Aloha' blomstrer fra juni – november. God til søjler og på espalier.

I 200 cm H 200 cm

Forædlet af Boerner, USA.

S

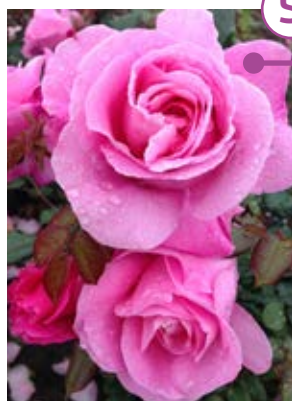
'Westerland'

En rigtig charmerende i en skøn kobberorange farve med lysere abrikosfarve i midten. De store blomster har bølgeformede kronblade og dufter dejligt. Har flot mørkegrøn løv med skinnende læderagtige blade.

God til søjler og på espalier.

I 150 cm H 150 cm

Forædlet af Kordes, Tyskland.

S

Our Last Summer™ Plant'n Relax®

Et dansk bud på en skøn slyngrose, der blomstrer uafbrudt fra juni til november med store fyldte blomster, der dufter kraftigt. I forædlingen er der lagt vægt på plantens naturlige sundhed.

God til søjler og på espalier.

I 180 cm H 150 cm

Forædlet af Roses Forever, Danmark.

'Mme Plantier'

Et godt bud på en hvid historisk rose, der med sin frodige vækst flot bærer de smukke tætfyldte blomster, der står med rødlige knopper og synes lyserød, når den springer ud. Farven retter sig hurtigt til rent hvid og dufter både stærkt og sødt. Blomstringstiden er juni – august. Størrelsen gør det nødvendigt at støtte grenene op til ca. 1,5 m. God i mindre grupper, som hæk, slyngrose eller plantet solitært.

I 250 cm H 200 cm

Introduceret af Plantier, Frankrig 1835.

H

'Rose de Rescht'

Denne ældgamle rose er nok den sort, der dufter kraftigst. Sorten stammer fra Persien, og man har fundet den i kultur før år 880. Det er en buskrose med tæt vækst og mørkegrønne matte eller svagt skinnende blade. Kan let genkendes på dens torne i forskellige længder. Blomsterne er karminrøde og skifter farve mod lilla toner, inden den blomstrer af. Blomstrer kraftigt i juni og har derefter en mindre blomstring frem mod efteråret.

God i grupper, i krukker, som hæk og plantet solitært.

I 100 cm H 100 cm

Persien før år 880.

H

'Ghislaine de Feligonde'

En afklippet blomst af 'Ghislaine de Feligonde' er ikke kun en duftende blomst, men også en masse knopper, der venter på at folde sig ud. Der kan være op mod 30 blomster i sådan en klase. Blomsterne fremstår faktisk med tre farver. Kobbergul, abrikos og hvid samt alle mulige blandinger af de tre farver. Blomstrer rigt fra juni og ind i efteråret. Kvitterer med nye blomster, når du afpudser de visne blomsterklaser.

God som solitær busk, i grupper, som hæk eller opbundet som slyngrose.

I 200 cm H 180 cm

Introduceret af Turbat, Frankrig 1916.

Samsø

bedste kartoff

I Danmark har vi mange øer, og mange af dem har deres specielle brands, som de ønsker at blive husket for. På Samsø er brandet grøntsager med kartofflen helt i front. HAVEGLÆDER har været med til den årlige kåring af den bedste kartoffelmad.

Et stort tilløbsstykke

Kåringen sker i slutningen af maj måned, hvor smagen af de friske kartofler er på deres højeste. Eventen er arrangeret af VisitSamsø i samarbejde med Samsø Restauratørforening og Samsø Fødevarenetværk, og der er rift om pladserne. En del af billetterne sælges i forsalg og resten sælges på dagen, hvor man bør møde op i god tid for at stå i kø, indtil dørene åbnes.

Mad og underholdning

Sportshallen kan rumme omkring 400 personer. Når der er fyldt op, må resten pænt stå og vente på, at der er nogen, der forlader hallen. Og der er faktisk en del, der må vente på at komme til. Inde i hallen bugner det store tag-selv-bord med kartofler, dressinger, mayonnaise, sild, krydderurter og bacon. Publikum skal nemlig

selv komponere frokosten, og man kan spise lige så meget man vil. Forsamlingen hygger sig med mad og drikke og bliver samtidig underholdt af selve konkurrencen om at blive kåret som den restaurant, der laver den bedste kartoffelmad.

8 dommere afgør konkurrencen

På scenen sidder otte kendte dommere. Flere af dem har været med til at kåre Samsø's bedste kartoffelmad fra begyndelsen i 2011, mens andre er kommet til. Paul Cunningham og Ida Davidsen er blot nogle af de kendte navne, som bidrager til, at dagen bliver rigtig god. I 2017 var det Peter Aalbæk, som var dagens underholdende konferencier.

11 deltagere har travlt

En efter én afleverer de 11 deltagende restauratører deres bud på årets kartoffelmad til dommerne. Der skal laves ni stykker – otte til dommerne og en til publikum, som også kan afgive sin stemme. Mens dommerne skal bedømme både smag og udseende, må publikum nøjes med at kigge – og så vælge den mad, der ser bedst ud

elmad

Vinderen af Samsøs bedste
kartoffelmad 2017 blev...

Med denne
opskrift

- Kogte Samsøkartofler
- Tørrede Samsøkartofler
- Dansk hummer
- Muslinger
- Løg
- Røget gris
- Urter fra Samsø

Inspiration til din egen kartoffelmad

Selvom der er stor variation mellem de 11 restaurationer, så er der smage, der går igen, når det drejer sig om at lave en velsmagende kartoffelmad. Der skal være noget syrligt, sødt, stærkt, røget og så har flere af deltagerne smagen umami med i deres opskrift.

Du får her nogle af de mange ingredienser, som er med til at fremstille den bedste kartoffelmad:

- Tørrede, kogte, grillede, sprøde og røgede kartofler.
- Laks, hummer, muslinger, gris, bacon
- Asperges; hvide, grønne og syltede
- Aspergessmør, hvidløgscreme fraiche, ærtcreme, syrenblomstmayonnaise og rapsoliemayonnaise
- Løg, purløg, radiser, karse, løvstikke, ramsløg, hybenrose og spiselige blomster.

Sommerens flotteste hortensia

Nogle af sommerens mest skattede blomster er hortensia. De er utrolig holdbare og blomstrer rigtig længe. Mange har dem i krukker, baljer eller kasser, mens andre planter dem ud i havens bede. Alt er nærmest muligt – og det er faktisk ganske nemt og enkelt!

Hvilken jordtype?

Hortensia kan næsten ikke plantes forkert. Er jorden meget tung og lerholdig, skal du blande lidt spagnum i plantejorden; og er den meget sandet, så gør du den mere velegnet ved at blande ler og spagnum i den jord, du planter i. Til krukkerne skal du anvende en fin spagnum eller hortensiajord.

Gødning

En helt almindelig havejord har kun brug for gødning én gang om året. Hortensia vil foretrække gødningen i april eller maj måned.

De lyserøde og hvide typer skal vokse i jord med neutral surhedsgrad (almindelig jord).

Disse tre ting skal være opfyldt for at få blå hortensia

1. Surbundsjord med en pH værdi på ca. 5.
2. Aluminiumsulfat eller "Farv mig blå" pulver gives sammen med gødning om foråret og efteråret.
3. Sort af hortensia, som har evnen til at blive blå.

Plantning

Grav et hul der er dobbelt så dybt og bredt som den potte, rodklumpen er i. Sørg for at potteklumpen er vandet godt op og fjern så plastpotten. Fyld lidt af den opgravede jord ned i plantehullet og placér potteklumpen, så overfladen højst kommer 3 cm ned under jordens overflade. Fyld to 10 l vandkander og vand nu til ad flere omgange.

For nørderne

Hvor kommer navnet "hortensia" egentlig fra? Der findes flere forklaringer, men man mener, at den franske botaniker Philibert Commerson var den første til at bruge navnet tilbage i 1771. Selv var han vendt hjem efter en botanisk ekspedition, hvori Prinsen af Nassau også deltog. Hans datter hed Hortense. En anden forklaring er, at Commerson modtog en plante fra Mauritius – hortensis, som på latin betyder "kommer fra haven".

Hortensia buskenes naturlige voksesteder

På hele den nordlige halvkugle vil man kunne finde hortensia. I Østasien er Kina og Japan nogle af de lande, hvori man kan finde mange forskellige slægter. I Amerika kan man finde dem fra Nordøst via Centralamerika til Mexico og Costa Rica. I Europa findes der ikke naturlige områder med 'vilde' hortensia, men det er der kompenseret for ved at bruge dem i offentlige anlæg - og så selvfølgelig i haven.

De mest betydningsfulde arter af hortensia stammer fra Japan. *Hydrangea macrophylla*, *Hydrangea paniculata* og *Hydrangea serrata*, mens klatrehortensiaen er fra Sydøstasien. I dag kan man finde samlinger af hortensia hos planteskoler og i store parker rundt om i det meste af Europa.

Man kan opdele hortensia i to grupper; de, der med sikkerhed vil overleve i din have og blomstre mange år frem, og så de, der fungerer som en stor sommerblomst. Sidstnævnte kan måske overvinde og blomstre videre, men du kan ikke være sikker. De sorter, som vi beskriver på disse sider, er dem, der er hårdføre og blomstrer år efter år.

Derfor skal du have hortensia i haven

Tørrede blomster til dekorationer og kranse er for mange nærmest guld værd. Hvis du vil bevare farven bedst, skal du høste hovederne når:

- du ser at blomsterne endnu ikke er blevet brune (visne) og
- du kan høre en svag raslende lyd, når du klemmer blomsterstænglen
- du kan fornemme den rette hårdhed

Det er vigtigt at fjerne alle blade, så blomsterne kan tørre optimalt.

Blomster fra *Hydrangea macrophylla*, *Hydrangea serrata* og *Hydrangea paniculata* er gode, mens det er sværere at tørre blomster fra de hortensiaer, der kommer fra arten *Hydrangea arborescens*.

Nye spændende hortensia

Både danske og udenlandske forædlere er i fuld gang med at finde nye dejlige sorter af hortensia – både robuste havesorter og dem, der fungerer som en lækker sommerblomst på terrassen sommeren over. I dit havecenter kan du se mange af de nye sorter – og din gartner ved, om de er fuldt hårdføre.

Alm. hortensia, *Hydrangea macrophylla*

Der er mange sorter at vælge imellem. De almindelige hortensia blomstrer på sidste års skud. Bor du et koldt sted, eller har vi en kold vinter, så hæmmes blomstringen. Derfor er der forædlet nye serier af almindelig hortensia, som danner blomster på etårsskud, så man derfor ikke risikerer at få ødelagt blomsterknopperne vinteren over.

Her viser vi både dem, der skal overvintrere deres blomsterknopper og dem, der altid vil danne blomster.

'Alma', 'Bella', 'Clara' og 'Dorthea' er resultatet af en screening af hele Danmarks bedste hortensia. De fire sorter er udvalgt blandt de indsamlede stiklinger fra private haver.

'Alma'

Kompakt 60 – 100 cm høj med hvide blomster fra juli – oktober.

Overvintrer blomsterknopperne og må først beskæres i juli måned.

'Bella'

Kompakt 60 – 100 cm høj med flotte røde blomster, der er særdeles velegnede til at tørre. Blomstrer fra juli – oktober.

Overvintrer blomsterknopperne og må først beskæres i juli måned.

'Clara'

Tætgrenet sort, der når en højde på ca. 1 m. Får flotte blå blomster, når du planter i surbundsjord og husker at gøde med "Farv mig blå". Blomstrer fra juli – oktober.

Overvintrer blomsterknopperne og må først beskæres i juli måned.

'Dorthea'

Den fine sarte rosa farve på de store blomsterhoveder dækker fint busken, der er kompakt og kun bliver knapt en 1 m høj.

Overvintrer blomsterknopperne og må først beskæres i juli måned.

Hydrangea serrata 'Bluebird'

er randblomstrende og har en flad blomst.

Overvintrer blomsterknopperne og må først beskæres i juli måned.

Hydrangea serrata 'Preziosa'

har rødligre grene, og bladene har også et rødligt skær.

Overvintrer blomsterknopperne og må først beskæres i juli måned.

'Blaumeise'

1 – 1½ m høj og lige så bred. Blomstrer fra juli – oktober med blå eller lyserøde randblomstrende, ret flade blomster.

Overvintrer blomsterknopperne og må først beskæres i juli måned.

Endless Summer[®] serien

Her er du sikker på blomstring hvert år

Sorter, der blomstrer på etårsskud er blevet mere almindelige. Det drejer sig især om sorter fra 'Endless Summer' serien, men der er også andre serier på markedet. Når planterne kan nå at danne blomster på et år, så må du gerne klippe planterne helt tilbage til basis og derved få flotte kompakte planter. Hvis du ikke vil beskære planterne, kan du få en meget tidlig blomstring og en ny blomstring senere på sommeren. Planter fra 'Endless Summer' serien bliver omkring 1 – 1½ m høje.

The Bride

Er den hvide hortensia, der også let når en højde på over 1 m. De store blomsterhoveder bæres fint af de stærke grene.

Danner nye blomster hvert år. Kan beskæres forår, men undlader du at beskære, så får du både en meget tidlig blomstring (fra sidste års blomsterknopper) og en helt ny hen på sommeren.

The Original

Er den første sort, som man fandt de positive egenskaber ved. Bliver 1 – 1½ m høje og brede. Blomstrer med rosa blomster i almindelig havejord, men har også evnen til at få blå blomster i surbundsjord tilsat "Farv mig blå".

Danner nye blomster hvert år. Kan beskæres forår, men undlader du at beskære, så får du både en meget tidlig blomstring (fra sidste års blomsterknopper) og en helt ny hen på sommeren.

BloomStar

Det seneste skud på stammen er denne sort, der har en meget opret vækst på meget stive grene. De bærer meget kraftige og robuste blade, som sorten er udvalgt på. De røde grene er desuden særdeles dekorative. BloomStar har evnen til enten af få rosa eller blålige blomster.

Danner nye blomster hvert år. Kan beskæres forår, men undlader du at beskære, så får du både en meget tidlig blomstring (fra sidste års blomsterknopper) og en helt ny hen på sommeren.

Twist-N-Shout[®]

En rigtig fin randblomstrende sort, der både kan få rosafarvede blomster, men også de blå, hvis du planter i surbundsjord og husker at gøde med "Farv mig blå". Bliver godt 1 m høj og bred.

Danner nye blomster hvert år. Kan beskæres forår, men undlader du at beskære, så får du både en meget tidlig blomstring (fra sidste års blomsterknopper) og en helt ny hen på sommeren.

Træagtig hortensia, Hydrangea arborescens

Opret plante med overhængende grene. Sorten 'Annabelle' får store hvide blomsterstande i juli – august måned. Den bliver 1,5 – 2 m høj og må gerne klippes tilbage til ca. 30 – 50 cm hvert forår.

Syrenhortensia *Hydrangea paniculata*

p.s.

Du kan også plante et opstammet hortensiatræ – sorter af syrenhortensia er meget velegnede

'Grandiflora'

Bliver 2 – 3 m høj og bred med hvide blomstertoppe, der godt kan blive 30 cm lange. Blomstringen starter i juli måned og strækker sig frem til oktober. Let rosafarvning mod enden af blomstringstiden.

'Pinky Winky'

Kan kendes på de mørkerøde grene og knopper. Toppene er hvide i udspring, men skifter senere til rosa. Busken bliver ca. 1,5 m høj og bred; blomstringen starter i august og varer til oktober.

BESKÆRINGSREGLER

(gælder for alle syrenhortensia)

Syrenhortensia danner kun blomster på indeværende års skud. For at opretholde en kompakt busk, skal du klippe alle skud tilbage hvert forår. Klip kun så langt tilbage, at der stadig kan vokse nye skud ud fra sidste års knopper.

'Limelight'

En lidt mindre busk på ca. 1,5 m i højden og lidt bredere. 'Limelight' får limegrønne bredt kegleformede blomsterstande, der kan blive omkring 20 cm lange. Starter blomstringen i juli - varer til slutningen af september.

'Vanille Fraise'

Er en forholdsvis ny sort med flotte overhængende rødlig grene, der laver op til 30 cm lange kegleformede blomster, der først er hvide; men som nætterne bliver kølige, skifter farven til rosarød. Blomstringen starter i juli og varer til langt hen i oktober måned. Bliver op til 2 m høj og 2,5 m bred.

en rigtig god
biplante

Festfyrværkeri med raketblomster

Der er kommet nye spændende sorter af raketblomster, og de nye sorter er mere blomsterrige, de blomstrer længere og så er planterne mere kompakte. Der er al mulig grund til at lære de nye sorter at kende – ikke mindst fordi farverne er topmoderne.

Hvad er raketblomster egentlig?

Det er stauder, som vokser frem hvert forår, men som om vinteren står med halvvisne tuer af aflange blade. I foråret dannes de friske grønne smalle blade i rosetter, hvorfra blomsterstænglerne dukker op. Allerede fra slutningen af juni stiger de raketlignende blomsterstængler op. Nu foldes de rørformede blomster ud, og på nogle blomsterstængler finder man let over 100 blomster!

Raketblomstens latinske navn er Kniphofia og den stammer oprindeligt fra

Sydafrika. Her er den vant til en masse sol og varme – det skal man tænke over, når man planter den. Det betyder også, at den faktisk er ret tørketålende; men det kræver dog, at den først er kommet godt i gang med at vokse sig stærk. Vand derfor ekstra det første år i haven.

Plant dem rigtigt

Kan de så klare sig i Danmark? Ja, det går faktisk ganske godt med hårdførheden, MEN det er vigtigt at plante raketblomster i et bed, hvor der er et godt dræn. Det er nemlig de våde vintre, som kan risikere at hæmme planten lidt – den rådner simpelthen i roden. Sørger du for at plante i bedet, hvor der aldrig kommer til at stå vand vinteren over, så vil det lykkes godt. Nogle har gode erfaringer med at dække raketblomster med afklippede grene fra gran om vinteren.

1 'Red Hot Popsicle'®

Er ensfarvet rød og når en højde på 60 cm. Blomstrings-tid fra juli – oktober.

2 'Papaya Popsicle'®

Er tofarvet med gule blomster i bunden af den flotte røde top. Blomstrer fra juli til oktober og bliver ca. 60 cm høj.

3 'Orange Vanilla Popsicle'®

Er tofarvet rød og hvid og står rigtig smukt med ca. 60 cm lange blomsterstande fra juli – oktober måned.

4 'Mango Popsicle'®

Har ensfarvede orangerøde blomster fra juli til oktober måned. Når en højde på omkring 75 cm.

5 'Green Jade'®

Med limegrønne blomster fra juli til september. Bliver omkring 80 cm høj.

6 'Lemon Popsicle'®

Danner skinnende gule blomster helt frem til oktober måned. Kompakt plante, der bliver 60 cm høj.

GARTNERTIP

Klip de afblomstrede blomsterstængler af – så vil planten have lettere ved at danne nye blomster.

Raketblomster tilføjer, med den flotte fakkellignende blomsterstand, en rigtig god strukturel effekt i haven. HUSK at plante solrigt i god havejord med dræn. Andre stauder, som raketblomster passer godt sammen med er: purpursolhat, anisisop, sankthansurt, russisk salvie, asters, solbrud, prydgæsser og alunrod.

Sommercocktails

med ingredienser
fra egen have

Lune sommerdage og lyse nætter kan nemt inspirere til gæster på terrassen. I den aftenmaden kan man byde på en dejlig sommercocktail. Til den er det godt at have masser af krydderurter og spiselige blomster. Du kender måske allerede den populære Mojito med knuste mynteblade? Her får du lidt flere bud på rigtig gode sommerdrikke.

Moscow mules - supernem cocktail

Til hver drink skal du bruge:

4,5 cl vodka

12 cl ingefærøl

saften fra ½ økologisk lime

Mynte fra dit krydderurtebed

Smager rigtig godt sammen
med friske jordbær.

Agurkecocktail med mynte

På en rigtig varm sommerdag er kombinationen af agurk og mynte dejligt kølende. Sommerens friske agurker har en særdeles dejlig smag, og så ser det samtidig ret flot ud.

½ skrællet agurk og 8 – 10 friske pebermynteblade blendes og sigtes.

I en shaker blandes:

6 cl frisk citronsaft

6 cl agurk og mynteblade

1,5 cl agavesirup

9 cl vodka

Hældes i isfyldte glas og pynt med friske agurkeskiver og citron.

Lavendel cocktail

Til denne drik skal du først lave lavendelsirup.

2 dl sukker

1 spsk. Lavendelblomster

Tilsæt 1½ dl vand til sukker-lavendelblandingen og hæld det i en gryde. Når sukkeret er opløst, skal siruppen koges ind. Tjek løbende og si nu lavendelblomsterne fra, når siruppen har fået den rette konsistens. Sættes til afkøling.

Glaskanten fugtes med en skive grapefrugt. Dyp kanten i en skål, hvori du har blandet tørrede lavendelblomster og lidt salt. Fyld is i glasset.

I en shaker med is fyldes nu:

9 cl grapefrugtjuice

6 cl tequila

1,5 cl lavendelsirup

Ryst og hæld
så i de pyn-
tede glas

Prøv også at lave citron- verbena-hindbær sirup

5 dl vand

400 g sukker

8-10 citronverbenablade

125 g hindbær

Bring vand og sukker i kog. Når sukkeret er opløst tilsættes citronverbenablade og hindbær. Koges nu videre til hindbærrene brister. Hæld siruppen gennem en si på rengjorte flasker. De tiloversblevne hindbær kan med fordel bruges på morgenmaden eller spises sammen med is.

Siruppen er velegnet som smagstilsætning til både Martini og tør hvidvin.

Spiselige blomster til drinks

Det giver lige prikken over i'et, når man pynter med et par flotte spiselige blomster fra haven. De små blomster har en utrolig virkning på stemningen; og selvom smagen ikke altid er så kraftig, så medvirker blomsterne til helheden og er helt sikkert med til at øge oplevelsen af sommer og fest.

- Lavendel
- Kornblomst
- Hyldeblomst
- Tallerkensmækker
- Bellis
- Hjulkrone
- Kamille
- Forglemmigej
- Duftgeranium
- Morgenfrue
- Hornvioler
- Roser
- Syrener
- Krydderurteblomster: timian, rosmarin, oregano, mynte

Når du fryser isterninger, er det oplagt at lægge en blomst ned i isterningebakken – flot og festligt!

Vi krydser fingre for en dejlig lun og nedbørsfattig sommer i Danmark. Planterne i haverne synes ikke at være kede af regn og lave temperaturer, men vi savner de mange lune aftener på terrassen, hvor vi kan ny hinandens selskab og ikke mindst blomsterne i krukkerne, grøntsagerne høstet fra egen have og måske en drink med spiselige blomster. I dette sommernummer af Haveglæder kommer vi rundt om en masse aktuelle blomster, men vender også forbi H. M. Dronningens årstidshave på Fredensborg, Samsøs bedste kartoffelmad og de mange tips til sommerens gøremål. Rigtig god sommer!

Scan QR koden og få et stort leksikon over planter til din have. I app'en kan du søge oplysninger om buske, træer, roser, stauder, surbundsplanter, frugt og grøntsager. Søg på farver, højde, modningstid og se, hvor du kan anvende planterne. Du kan også læse

artikler om haveemner, du ønsker uddybet eller se video af diverse gøremål i haven. I havesæsonen vil der løbende være tips til, hvilke aktuelle gøremål du skal udføre i haven. App'en viser dig vej til dit nærmeste havecenter, hvor vi glæder os til at se dig.

Besøg www.haveglæder.dk

videoklip · artikler · inspiration · nyhedsbrev

ISBN 978-87-91659-66-3

9 788791 659669 >